

[B] **EEN GRANDIOZE VLOEI. EEN DAGBOEK EN TWEE
POËZIEBUNDELS VAN MARK VAN TONGELE**

Er is in ons taalgebied momenteel geen poëzie waarin de ramen zo openstaan, waarin het zo sterk waait van levenslust, tegen de dreigende vergankelijkheid, waarin ritme, klank en beelden voor zoveel zuurstof bij de lectuur zorgen als in het werk van Mark van Tongele (1956). Zijn poëzie getuigt van een verscherpte aandacht voor de werkelijkheid. Ze is een poging om met alle zintuigen een repliek te bieden op de vragen die de voortdurend veranderende en vlietende werkelijkheid bij ons oproept. Van Tongele tast daarbij de muzikale mogelijkheden van de taal af. Het voortdurende besef van de vergankelijkheid zorgt ervoor dat zijn gedichten een soort vrolijk, alert scepticisme hebben. Zijn werk getuigt van een grote onbevangenheid, die vooral niet te verwarren is met naïviteit.

Omdat de grote thema's leven en dood in zijn werk zo vaak over elkaar heen buitelen, is het misschien niet verwonderlijk dat de natuur Van Tongeles klankbord is en dat het water zo'n prominente plaats inneemt in zijn werk. Dat is niet anders in zijn dagboek *Op hoop van zonnezegen*. Dat boek is van alles in één: een fascinerende beschrijving van een microkosmos die zo'n camping toch wel is, een grondige en tegelijk speelse reflectie over zijn schrijverschap én een loflied op het leven. Alle kenmerken die ik zijn poëzie hier toedichtte, zijn in dit dichtelijke dagboek terug te vinden. Van Tongele opent zijn dagboek niet toevallig met een beschrijving van de rivier in Zuid-Frankrijk waarbij de camping gelegen is, de Chassezac: "Een grandioze vloeï, hartversterkend. De zon die het water schitterend oplicht. De stroming die aanruist, tussen de rotsblokken zijn weg vindt. Her en der zich eraan vastklampende struiken. Wrakboomhout, tijdelijke littekens van rivieronrust. Het waaien van de wind door de gorges. Adembenemend. De wilde plantengroei. De onvoorstelbare bloemenpracht en ritselende schichtigheid die de met keien bezaaide

bedding opluisteren." Het is geen vlucht uit de realiteit, want Van Tongele zet geen idyllisch beeld van de gemeenschap op de camping neer. Hij beschrijft hoe Bernard van op zijn tractor over de campingbewoners waakt. En die bewoners vormen een allegaartje van figuren die niet allemaal even mooie kantjes hebben.

Waarom laat een dichter zijn comfortabele woning en zijn vrouw achter om enkele weken op een camping te verblijven waar de elektriciteit en de sanitaire voorzieningen te wensen overlaten? Hij wil op zichzelf teruggeworpen worden: "Vrienden en kennissen vragen zich wel eens af wat ik hier, zonder alle hedendaags comfort, vaak letterlijk de elementen overlevend, in mijn kostbare vakantietijd in hemelsnaam kom zoeken. De dichtstbijzijnde winkel bevindt zich op twaalf kilometer. Geen café, geen restaurantje bij de hand. Hier is men op zichzelf aangewezen. Juist dat." Het is een terugkeer naar de essentie: hij zoekt een bron op, daalt af in grotten om eeuwenoude rotstekeningen te zien, hij doorwaadt de rivier of gaat kajakken. Zo zoekt hij datgene op wat er in het leven echt toe doet, omdat hij het in een

De Zuid-Franse rivier de Chassezac.

perspectief van eeuwen plaatst. Het opgaan in de natuur maakt hem zielsgelukkig en maakt de taal waarin hij zijn geluk formuleert lyrisch, associatief en vloeibaar: “In de stroming; glibberige stenen, ontglipt aan het bovenland. De aanhang van de waterbries dartelt rondom mij. Een zomerslippertje drijft voorbij. Heremijntijd, ik raak bijkans geen grond meer. Open en bloot ontglijdt de werkelijkheid mij.”

Zijn dagboek is natuurlijk ook met gedichten doorspekt. En ook in zijn dagboeknotities vloeien lichamelijke en de omgang met taal in elkaar: “Mijn lichaam houdt zich geheel en al onledig in de melodie van de bewegingen. Een levend proces is een voortgang. De dode dingen verbrokken, de vitale niet: als realiteiten die, opduikelend uit de werkingen die ze uitoefenen of ondergaan, pas echt zijn wat ze zijn. In het klankgeheel in wording is er niets voorbij, elke zinsbuiging is hip hip hoera herroepelijk.” Regelmatig drijven Van Tongeles gedachten af, naar elders of naar eerder, bijvoorbeeld naar het moment waarop hij na een auto-ongeval in een coma belandde, of naar de tijd toen hij nog vermogensbeheerder was. Zo worden zijn reflecties over de zin van het leven (“Nimmer de essentie vergeten. De liefde bewaren, levenslang”) in een ruimere context ingebed. Hij vertelt bijvoorbeeld over een oud vrouwtje dat hij regelmatig naar de kofferzaal moest brengen. In haar safe had ze geen andere kostbaarheden dan een klokje dat ze ooit had gekregen van haar man, die al lang overleden was. Iedere keer droeg het vrouwtje Van Tongele op om het klokje op te winden. Het mocht immers nooit stilvallen. De tijd zit Van Tongele nog persoonlijker op de hielen in dit dagboek, waar hij vertelt hoe hij voor het leven van zijn geliefde vader vreest, een leven dat hij dan ook uit handen moet geven. Ondanks alles stromen het leven en het licht langs de plek waar Van Tongele verblijft en schrijft.

Dat is ook het geval in zijn twee recentste bundels, *Met de plezierboot mee* (2007) en *Lichtspraak* (2008), die een nieuwe stap vormen na *Gedichten*, de verzamelbundel uit 2005 waarin al zijn eerdere werk opgenomen werd. De gedichten getuigen van wat Van Tongele “gewektheid” noemt: een alerte, vinnige, vrolijke, genietende blik op de werkelijkheid, zich bewust van het spanningsveld tussen leven en dood, dat voortdurend in beweging is. De lezer wordt uitgenodigd om ook die houding aan te nemen, want

hij wordt soms rechtstreeks aangesproken. In *Met de plezierboot mee* krijgt een gedicht zelfs de titel ‘Doe je mee?’. Van Tongele wil ademen in taal en die zuurstof met de lezer delen, want dat is nodig voor de dood ons de adem afsnijdt: “Zin eens nader op je indrukken van de werkelijkheid:// de gradaties komen aan het licht bij de gratie van een/ kakelbont samenspel van verstrooiing en inzwelging,// een onherhaalbare kwestie van pigmenten, een adem-/ benemend geval van grandeur en malheur. En dan// komt er een witlakense bark, en het sleurenlied is uit.”

De titel van de bundel *Lichtspraak* roept verschillende interpretaties op: de taal van het licht, spreken over het licht. Zijn obsessie voor het licht en voor elke beweging legt hij zelf uit: “Sinds mijn coma, waarin ik// de exotismeloze voering van/ de andere zijde wezenloos onderging,// de lichttrillingen dwars door mij/ heen trokken zonder mij te schokken,// en waarvan ik me niets dan niets herinner,// trilt mijn hart inniger bewogen/ door elk bewegingsverschijnsel,// zelfs dat van een doodgewone mus,/ hoe richtingloos en schamel ook// ze fladdert.” In deze bundel stelt Van Tongele zich dubbel zo hard tegen de vergankelijkheid teweer. En daar is een concrete aanleiding voor: sommige gedichten gaan expliciet over zijn hartproblemen en over de aftakeling en de dood van zijn moeder. Hij noteert: “Voel je wat ik op het oog heb?// Je slinger in de zon hebben. Een lichtslir aan hebben./ Luim aan mijn ruimtespiegelzolen! Hardhitter.// Je, de ballen! Goesting tegen de wereld gooien./ Een zwalp zeeewater. Voorkern. Je bent nog niet klaar met me!”

Dat is het leven hopelijk nog niet met hem, inderdaad. En wij zijn het nog niet met zijn poëzie.

PAUL DEMETS

MARK VAN TONGELE, *Op hoop van zonnezegen*, Atlas, Amsterdam/Antwerpen, 2010, 255 p.

MARK VAN TONGELE, *Lichtspraak*, Atlas, Amsterdam/Antwerpen, 2008, 59 p.

MARK VAN TONGELE, *Met de plezierboot mee*, Atlas, Amsterdam/Antwerpen, 2007, 58 p.